Tilannetietoisuuden ja tunneälytaitojen kehittäminen simulaatio-opetuksen keinoin

20.10.2020

Laadukas asiakaspalvelu ja voimavarakeskeinen ohjaus edellyttävät tunneälytaitoja ja hyvää tilannetietoisuutta. Erityisesti tunneälytaitoja ja tilannetietoisuutta tarvitaan puhelinohjauksessa ja etäohjauksessa. Tilannetietoisuus ja tunneälytaidot ohjaavat oivallisesti sanavalintaa ja tekevät etäohjaustilanteista laadukkaampia ja asiakaskeskeisempiä. Hyvät tilannetietoisuustaidot omaava hoitotyön asiantuntija pystyy myös ennakoimaan ja välttämään monia läheltä piti -tilanteita tunnistamalla uhkaavia riskitekijöitä. Tilannetietoisuudella on siis suuri merkitys myös potilasturvallisuudelle.

Golemanin tunneälyteorian (1995) mukaan nerokkuus ja korkea älykkyysosamäärä ovat hyödyttömiä, jos ihmiseltä puuttuvat tunneälytaidot. Hänen mukaansa onnistunut vuorovaikutus ja kollektiivinen toiminta edellyttävät empatiaa ja sosiaalista älykkyyttä. Empatiaa voidaan pitää tärkeänä osana tunneälytaitoja, sillä se edistää kykyä toimia sosiaalisesti ja hahmottaa erilaisia kokemuksia ja tilanteita muiden ihmisten näkökulmasta. Positiivista on se, että tunneälytaitoja ja tilannetietoisuutta voidaan kehittää erilaisin harjaannuttavin menetelmin (Goleman 2011).

Kaltoinkohtelun tunnistaminen sairaalan ulkopuolisessa ensihoidossa -tutkimus- ja kehittämishankkeen osana toteutetussa ensihoitohenkilökunnan haastattelututkimuksessa tilannetietoisuus ja tunneälytaidot nousivat esiin tärkeinä taitoina, jotka kehittyvät työkokemuksen myötä. Tutkimukseen osallistujat kokivat tärkeänä myös tilannetietoisuutta ja tiimi- sekä tunneälytaitoja kehittävän simulaatio-opetuksen. Heidän mukaansa tilannetietoisuutta, tiimiäly- ja tunneälytaitoja kehittävää simulaatio-opetusta kannattaisi toteuttaa sekä hoitotyön ammattiin johtavassa perusopetuksessa että myös kokeneiden ammattilaisten täydennyskoulutuksessa. (Salminen-Tuomaala, Mikkola, Tiainen & Paavilainen 2020.)

Simulaatio-opetus tilannetietoisuuden kehittämisessä

Tilannetietoisuutta, tunneälyä ja tiimiälyä voidaan kehittää osallistavin ja toiminnallisin simulaatio-opetusmenetelmin. Opetuksen suunnittelussa on tärkeää keskittyä tunneälyn ja tilannetietoisuuden merkitykseen osana tiimityö- ja vuorovaikutusprosessia. Opetuksen tavoitteet, sisältö ja menetelmät on hyvä suunnitella kohdejoukon tarpeiden pohjalta. Tunneälytaitojen ja tilannetietoisuuden simulaatio-opetuksessa on olennaista kiinnittää huomiota skenaarion autenttisuuteen sekä sisällön että kontekstin näkökulmasta.

Ei-teknisten taitojen harjaantumista koskevissa simulaatioskenaarioissa on tärkeää määritellä sekä emotionaaliset, kognitiiviset että sosiaaliset tavoitteet skenaarioille. Simulaatio-opetuksen syvyyttä voidaan

edistää kertomalla em. tavoitteet simulaatioon toimijoina osallistuville ennen simulaatiotilannetta. Tarkkailijoita voidaan pyytää paneutumaan simulaatiotilanteeseen siitä näkökulmasta, että miten tilannetietoisuus ja tunneäly- sekä tiimiälytaidot ilmenevät emotionaalisina, kognitiivisina ja sosiaalisina taitoina simulaatioskenaariossa. Myös simulaatiotilanteen palautekeskustelu voidaan toteuttaa kyseisten taitojen näkökulmasta.

Tilannetietoisuutta ja tunneäly- sekä tiimiälytaitoja kehittävissä simulaatioissa edistetään tunneälykykyjä, tunteiden merkityksen ymmärtämistä, tilanteiden kokonaisvaltaisempaa hahmottamista sekä saadun tiedon käyttämistä neuvottelu-, ongelmanratkaisu- ja päätöksentekotilanteissa. Skenaarioissa korostuvat sekä tunteiden tiedostaminen itsessä ja toisissa että niiden ilmaiseminen, ymmärtäminen ja hallinnan edistäminen. Toteutettujen simulaatioiden pohjalta voidaan todeta, että osallistujat kokevat saaneensa rohkeutta ja taitoa nostaa esiin sellaisia asioita, joista he eivät aiemmin ole puhuneet. Skenaariot voivat auttaa kehittämään erilaisten haasteellisten tilanteiden havainnoimisessa tarvittavaa *pelisilmää*.

Tilannetietoisuutta ja tunneäly- sekä tiimiälytaitoja kehittäviä simulaatioita on Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalalla kehitetty osana *Taitoja hyvinvointipalveluita tuottaville pk-yrityksille simulaation keinoin* -hanketta. (Salminen-Tuomaala 2020, Salminen-Tuomaala, Hallila, Niinimäki & Paussu 2020). Tilannetietoisuutta ja tunneäly- ja tiimityötaitoja kehittäviä simulaatioita on toteutettu myös osana akuuttihoitotyön syventävien opintojen virtuaalisimulaatioita etäopetuksen aikana. Ne soveltuvat erinomaisesti erilaisten asiakasohjaustaitojen harjoittelemiseen. Jatkossa olisi tärkeää kehittää tilannetietoisuutta ja tiimiälytaitoja edistäviä simulaatio-opetuskokonaisuuksia muillekin aloille kuin hoitotyöhön.

Mari Salminen-Tuomaala
TtT, Vastuuyliopettaja, Kliininen hoitotyö
SeAMK, Sosiaali- ja terveysala

Lähteet

Goleman, D. 1995. Emotional Intelligence. Bantam Books, Inc.

Goleman, D. 2011. The Brain and Emotional Intelligence. New Insights.

Salminen-Tuomaala M. 2020. Developing emotional intelligence and situational awareness through simulation coaching. Clinical Nursing Studies 8(2), 13-20.

Salminen-Tuomaala M, Hallila J, Niinimäki A & Paussu P. 2020. The simulation coaching concept – A step towards expertise. Journal of Nursing Education and Practice 10(4), 83-90.

Salminen-Tuomaala, M., Mikkola, R., Tiainen, J. & Paavilainen, E. 2020. Identification of Elder Abuse through Out-of-Hospital Emergency Care Providers. (Hyväksytty julkaistavaksi lehdessä Research and Theory for Nursing Practice 12.10.2020).